

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ HAYVAN DENEYLERİ YEREL ETİK KURULU (BÜHADYЕК) YÖNERGESİ

Madde 1. Kurulun Amacı

Boğaziçi Üniversitesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu (BÜHADYЕК), Boğaziçi Üniversitesi'nde hayvanlarla gerçekleştirilecek bilimsel çalışmalar, eğitim-öğretim amaçlı etkinlikler ve deneylerde kullanılacak yöntemleri ve hayvan bakımı koşullarına ilişkin minimum etik standartları saptar, gerektiğinde yeni ilkeler belirler ve yapılacak çalışmaları proje aşamasında ve uygulama sırasında değerlendirir. Kurul, deney hayvanlarının bakımı ve deney sırasında maruz kalacakları işlemleri, hayvan sağlığı ve refahı açısından değerlendirir, çalışmaların hayvanların en az fiziksel ve davranışsal acı çekmelerini sağlayacak koşullarda yapılmasını sağlar. Bu amaçla Kurul, hayvan deneylerini içeren projeleri,

- a) Hayvan deneylerinin, modelleme ya da simülasyon gibi alternatif yöntemlerin bulunmadığı ya da uygulanamadığı durumlarda, mümkün olan en az sayıda denek ile gerçekleştirilmesi,
- b) Hayvanlarda en az fiziksel ve psikolojik acı ve stres yaratacak yöntemlerin uygulanması,
- c) Acı ve ağrının kaçınılmaz olduğu durumlarda, anestezi ve ağrı dindiricilerin kullanılması,
- d) Hayvan sağlığı ve refahı açısından gerekli ortamın sağlanmış olması,
- e) Projenin sonunda deneklerin sağlıklı bir biçimde yaşamalarının sağlanması ya da deneklerin ağrıya yol açmayacak şekilde sonlandırılması durumunda onaylar.

Madde 2. Kapsam

Bu yönerge Boğaziçi Üniversitesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu' nun kuruluş, çalışma usul ve esasları, görevleri, eğitim, denetim ve yükümlülüklerini kapsar.

Madde 3. Dayanak

Bu Yönerge, 1 Temmuz 2004 tarih ve 25509 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun ve 6 Temmuz 2006 tarih ve 26220 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul Ve Esaslarına Dair Yönetmelik'in ilgili maddelerine dayanır.

Madde 4. Tanımlar

- a) Üniversite: Boğaziçi Üniversitesi
- b) Rektör: Boğaziçi Üniversitesi Rektörü,
- c) Başkan: Etik Kurul Başkanı,
- d) Etik Kurul: Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelikte belirtilen Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulunun karşılığı olan Boğaziçi Üniversitesi Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu (BÜHADYЕК),
- e) Deney: Hayvan yetiştiriciliği ve ıslahı ile ilgili deneysel olmayan uygulamalar ile koruyucu, tanı amaçlı ve/veya tedavi edici veteriner hekimliği uygulamaları dışında hayvanlar üzerinde yapılacak olan her türlü uygulama,
- f) Deney Hayvanı: Deneyde kullanılan veya kullanılacak olan hayvanı
- g) Deney Hayvanı Kullanıcısı: Deney hayvanı kullanarak her türlü eğitim, araştırma, uygulama ve test yapmak isteyen veya bu programların yapılmasında deney hayvanlarına dokunarak ve gözlemleyerek katkıda bulunan öğrenciler, araştırmacılar, akademik, sağlık, teknik ve idari personel

- h) Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu (HADMEK): Bu Yönetmelik kapsamında görevleri yerine getiren, yerel etik kurullarla koordinasyonu sağlayan çeşitli kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşan kurul,
- i) Bakanlık: Çevre ve Orman Bakanlığı

Madde 5. Kurulun Oluşumu

Kurul,

- a) Hayvan deneyleri konusunda en az bir yıl in vivo hayvan deneylerinde deneyimli, Boğaziçi'nde hayvan yetiştirilmesi, üretilmesi ve bakımından sorumlu bir veteriner hekimden,
- b) Kurum içinde deney hayvanları ile çalışma yapan Biyomedikal Mühendisliği Enstitüsü, Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü ve Psikoloji Bölümü'nden birer temsilciden,
- c) Deney hayvanları ile çalışmayan ve Boğaziçi Üniversitesi ile çıkar ilişkisi olmayan T.C. vatandaşı sivil bir üyeden,
- d) Boğaziçi ile çıkar ilişkisi olmayan sivil toplum kuruluşuna kayıtlı T.C. vatandaşı bir üyeden oluşur.

Madde 6. Kurulun atanma ve görev süresi

Kurulun başkanı, başkanvekili ve üyeleri, Üniversite Rektörlüğü'nce atanır. Üyelerin görev süresi dört yıldır. Görev süresi biten üye yeniden atanabilir. Bir takvim yılı içinde izinsiz ve mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan üyenin üyeliği kendiliğinden düşer. Bu nedenle ya da başka nedenlerle ayrılan üyenin yerine, aynı usul ve kalan süreyi tamamlamak üzere, ayrılan üyenin yukarıda belirtilen özelliğine uygun yeni bir üye atanır.

Madde 7. Kurulun Çalışma Yöntemi

- a) Kurul, başkanın belirlediği gündemle en az ayda bir defa ve salt çoğunlukla toplanır.
- b) Kurul, başkanın yokluğunda başkan vekili başkanlığında toplanır.
- c) Etik Kurul üyelerine ait başvurular görülürken, ilgili üye görüşme ve oylamaya katılmaz.
- d) Kurul, başvuru, tutanak ve deney hayvanları ile ilgili bilgileri en az beş yıl süre ile saklar.
- e) Kurul, gerektiğinde onaylanan projelerin gerçekleştirildiği laboratuvarlarda hayvan sağlığı ve refahı açısından inceleme yapabilir.
- f) Bütün başvurular ve alınan kararlar, bir veri tabanında saklanır. Kayıtlar Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu ve Bakanlığın denetimine açık tutulur. BÜHADYEK, gerektiğinde konusunda deneyimli uzmanların yazılı görüşlerini alabilir veya kurul toplantısına davet ederek sözlü görüş isteyebilir.

Madde 8. Kurulun Görevleri

Kurul,

- a) Deney hayvanları ile yapılacak tüm deney ve uygulamaların Madde 1'deki ilkeler çerçevesinde etik sınırlarını belirlemek, Kurul'a sunulacak projeleri değerlendirerek onaylamak ya da gerekçeli olarak reddetmek,
- b) Kurum içinde deney hayvanlarının bakım ve kullanımının Kurul'ca belirlenmiş etik ilke ve koşullar çerçevesinde yapıldığını denetlemek ve gerektiğinde bu amaçla düzenlemeler yapmak,
- c) Kurum içinde yapılmakta olan uygulama ve deneylerin Kurul'ca onaylanmış biçimine uygun bir şekilde yapıldığını belirlemek ve aksi durumda gerekli uyarı ve işlemleri yapmak,

- d) Deney hayvanları ile çalışacak personelin gerekli eğitimi görmesini sağlamak, gerekirse bu amaçla sertifika programı düzenlemek, aşağıda ayrıntıları ile belirtilen Deney Hayvanı Kullanımı Sertifikası olmayanların hayvan deneyleri yapmasına izin vermemek,
- e) Kurumda deney hayvanı bakım ve üretim merkezlerinin, etik yönden hayvan sağlığı ve refahına uygun bir biçimde kurulup çalıştığını belirlemek, koşullara uyulmasına ilişkin öneri ve uyarılarda bulunmak, gerekli ortam ve koşulların sağlanmamış olması durumunda deney hayvanları ile çalışmaları engellemek,
- f) Yetkili kişilerce deney hayvanlarının kullanımına ilişkin olarak tutulan bilgi ve verileri toplayarak yıllık bir rapor hazırlamak ve Hayvan Deneyleri Merkez Kurulu'na sunmak,
- g) Çalışmalar sonunda ortaya çıkan ölü hayvan ve tıbbi atıkların 2872 sayılı Çevre Kanunu ve ilgili mevzuata göre bertaraf edilmesini sağlamak,
- h) 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun ve ilgili mevzuatın hükümleri çerçevesinde, deney hayvanlarının kayıt ve izlenmelerini sağlamak ile görevlidir.

Madde 9. Etik Kurul Çalışma İlkeleri

- a) Boğaziçi Üniversitesi'nde hayvanlarla yapılacak tüm deney ve uygulamalar için Etik Kurulu'ndan onay almak gereklidir.
- b) Etik Kurulu tarafından uygun bulunmadığı için onaylanmayan çalışmalar Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde yapılamaz.
- c) Aşağıdaki hayvan türlerinin, Etik Kurulu'nun özel izni ile istisnai bir durum olmadığı veya kurumdaki üretim tesislerinde üretilmediği takdirde, kayıtlı yasal hayvan üretici veya tedarikçilerinden alınması gereklidir.
 - Fare (*Mus musculus*)
 - Sıçan (*Rattus norvegicus*)
 - Tavşan (*Oryctolagus cuniculus*)
 - Golden Hamster (*Mesocricetus auratus*)
 - Bıldırcın (*Coturnix coturnix*)
 - Kobay (*Cavia porcellus*)
 - Kedi (*Felis catus*)
 - Köpek (*Canis familiaris*)
 - İnsan Dışındaki Primat
- d) Kurul, yukarıda sayılan deney hayvanlarının hangi üretici ve tedarikçilerden sağlandığını gösteren belgeleri kaydeder.
- e) Kedi, köpek gibi evcil hayvanların sokaktan temin edilenleri deneylerde kullanılamaz.
- f) Deney ve uygulamaların, Madde 1'de belirtilen ilkeler çevresinde, hayvan sağlığı ve refahı gözetilerek, projenin başvuru formunda belirtilen ve onaylanan ilke ve uygulama prosedürleri dikkate alınarak;
 - 1. Canlı hayvanlarda deneysel çalışma ve uygulamaların Deney Hayvanı Kullanım Sertifikası bulunan kişilerce, gerektiğinde veteriner hekim ile danışarak,
 - 2. Ameliyat sırasında ve sonrasında gerekli anestezi ve post-operatif ağrı dindiricileri kullanılarak,
 - 3. Hayvanlar hiçbir zaman gereksiz ağrı ve strese maruz bırakılmayarak,
 - 4. Özellikle gerekmediği sürece aynı denekte birden fazla ağrı ve stress yaratacak uygulamadan kaçınılarak,
 - 5. Deney sonrası yaşatılacak hayvanların özenle iyileştirilerek,
 - 6. Deney sonucunda ya da deneyin herhangi bir aşamasında deneye devam edemeyecek durumda olan hayvanların sonlandırılmasını, protokolde belirtilen yönetime uygun bir biçimde yapılmasını sağlayarak yapılması gerekir.

Madde 10. Kurula Başvuru Yöntemi

- Başvurularda, kurulun belirlediği başvuru formunun eksiksiz doldurulması gerekir.
- Bir proje onaylandıktan ve uygulamaya geçildikten sonra protokolde yapılacak önemli değişiklikler için de ek bir protokol için başvuru yapılmalıdır.
- Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu'nun (HADMEK) kararı doğrultusunda, kurula sunulan başvuru yöneticisinin 'Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurulu Taahhütnamesi'ni doldurup imzalaması gerekmektedir.

Madde 11. Başvuruların Değerlendirilmesi ve Karar

- Etik Kurulu, Madde 5'te çalışma yöntemi çerçevesinde gelen başvuruları mümkün olan en kısa zamanda değerlendirir. Başvuru, kayda alındıktan sonra Kurul'un daha sonraki ilk toplantısında ele alınır ve gerekli değerlendirme yapılır.
- Kararlar, kurul üye sayısının yarısından bir fazlası ile alınır. Oy eşitliği durumunda başkanın oyu yönünde karar verilir.
- Kurul, başvuru hakkında 'kabul', 'düzeltmesi koşulu ile kabul', ya da 'red' şeklinde karar alabilir. Son iki durumda başvuru sahibine gerekçeler yazılı olarak bildirilir. 'Düzeltmesi koşulu ile kabul' durumunda, başvuru yeni şekli ile kurum tarafından ve öncelikli olarak değerlendirilir.
- Etik Kurul üyelerine ait başvurular görülürken, ilgili üye görüşme ve oylamaya katılmaz.

Madde 12. Deney Hayvanları İle Uğraşacak Araştırmacıların ve Personelin Eğitimi

- Deney hayvanları ile çalışacak olan araştırmacılar ve diğer personel için Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 2007/11 "Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası Eğitim Programına Dair Genelge"si ile getirilen standart eğitim programına uyulacaktır. Eğitim ile ilgili uyulması gereken koşul ve normlar aşağıdaki gibidir.

Konu adı	Ders Saati			Verecek kişinin niteliği
	A Kategorisi		B Kategorisi	
	Hayvan bakıcıları ve diğer yardımcı personel A1	Teknisyen ve teknikerler A2	Araştırmacılar	
Deney hayvanlarının anatomisi, fizyolojisi, histolojisi ve biyokimyası	3	5	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Mevzuat	1	1	2	Bu konuda uzman kişiler
Hayvan deneyleri etiği	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Alternatif yöntemler	0	2	4	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji

				Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Tutuş teknikleri	5	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
İlaç verme ve enjeksiyon teknikleri	0	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Kan ve örnek alma teknikleri	0	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Anestezi – ötenazi teknikleri	1	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Laboratuvar işletmesi	1	1	1	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Temel laboratuvar güvenliği ve temizlik (Çevre, ekipman, kafesler ve hayvanlarla ilgili her türlü yardımcı materyal: tanım, kullanım ve bakım, temizlik, hijyen, atıkların kontrolü)	6	6	6	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Hayvan refahı ve davranış özellikleri	4	3	3	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Deney hayvanlarının üretimi	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Deney hayvanlarının beslenmesi	2	2	1	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
Hayvan hastalıkları (mikrobiyolojik,	2	2	2	En az yüksek lisans

virolojik, parazitolojik)				diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
İş sağlığı ve güvenliği	2	2	2	En az yüksek lisans diplomasına sahip (Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi veya Biyoloji Bölümünden), bu konuda deneyimli veya eğitim sertifikalı kişiler
TOPLAM	31 saat ^(*)	40 saat ^(**)	40 saat ^(**)	

(*)Hayvan bakıcıları ve diğer yardımcı personel; Hayvan Deneyleri Etik Kurulları'nın Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin 15. maddesi (ğ) fıkrasına uygun olarak 80 saatlik eğitimin geri kalan 49 saatini deney hayvanları laboratuvarında tatbiki çalışmalarla tamamlar.

(**)Araştırmacılar, tekniker ve teknisyenler, Hayvan Deneyleri Etik Kurulları'nın Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin 15. maddesi (ğ) fıkrasına uygun olarak 80 saatlik eğitimin geri kalan 40 saatini bu konuda tatbiki çalışmalarla tamamlar.

1- Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası Eğitim Programı A ve B kategorisi olmak üzere 2 gruba ayrılmıştır.

2- Deney hayvanları kullanım sertifikası eğitim programlarında derslerin %80' ine devam etmek mecburidir. Sertifika programları asgari 80 saat olup, mecburi konuların işlenmesinden sonra, geri kalan zaman laboratuvar stajı, rotasyon gibi başka eğitim faaliyetleriyle tamamlanabilir.

3- Hayvan bakıcıları ve diğer yardımcı personel, 80 saatlik eğitimin 31 saatini teorik ders, 49 saatini deney hayvanları laboratuvarında tatbiki çalışmalarla tamamlar.

4- Araştırmacılar, teknikerler ve teknisyenler 80 saatlik eğitimin 40 saatini teorik ders, 40 saatini deney hayvanları laboratuvarında tatbiki çalışmalarla tamamlar.

5- Mevzuat dersi, konusunda uzman personel tarafından verilir.

6- Mevzuat dışında kalan diğer konu başlıkları en az yüksek lisans mezunu ya da eğitim sertifikası olan öğretim üyeleri tarafından verilir.

7- Deney hayvanı kullanıcıları, sertifika almadan bu hayvanlar üzerinde deney, eğitim, test gayesiyle işlem yapamaz ve çalışma mekânlarında bu hayvanları barındıramazlar.

8- Bir araştırmacı, kendi sertifikası olmaması halinde araştırma yürütücüsü olarak başka kişilerle ortak çalışma yapmak amacıyla Etik Kurulu'na başvurabilir,

9- Kursiyerlerin başarılı sayılabilmeleri için kurs sonunda yapılacak olan sınavda 100 üzerinden 70 ve üzeri puanı almaları gereklidir.

10-Yönetmelik hükümlerine göre düzenlenen deney hayvanları kullanım sertifika programlarına kayıt yaptırarak devam ve başarı şartlarını yerine getiren kursiyerlere "Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası" verilir. Bu sertifika, BÜHADYEK başkanı ile Rektör tarafından imzalanır.

11-Etik Kurulu, Yönetmelik hükümleri haricinde başka kurumlardan alınmış olan deney hayvanları kullanım sertifikaları ya da benzerlerinin yönetmelik hükümlerine göre eşdeğer olup olmadığına karar verir.

12-Etik Kurul, lisans/yüksek lisans düzeyinde deney hayvanı kullanımı eğitimlerinin, sertifika programına eşdeğer olup olmadığına karar verir.

a) Etik Kurul, deney hayvanı ile çalışacak kişilerin bu konuda ehil olup olmadıklarını belirler ve Çevre ve Orman Bakanlığının 2007 /11 "Deney Hayvanları Kullanım Sertifikası Eğitim Programına Dair Genelge ile belirtilen nitelikte eğitim alanlara "Deney Hayvanı Kullanım Sertifikası" verir.

b) Deney hayvanı kullanarak her türlü eğitim, araştırma, uygulama ve test yapmak isteyen veya bu programların yapılmasında deney hayvanlarına dokunarak ve gözlemleyerek katkıda

bulunan öğrenciler, araştırmacılar, akademik, sağlık, teknik ve idari personel deney hayvanı kullanıcısı olarak kabul edilir.

- c) Deney hayvanı kullanıcıları, sertifika almadan bu hayvanlar üzerinde deney, eğitim, test amacıyla işlem yapamaz ve çalışma mekânlarında bu hayvanları barındıramazlar.
- d) Etik Kurulu, eğitim sertifikası olmayan başvuru sahiplerinin projelerine onay vermez. Ancak eğitim sertifikası olmayan kişi, sertifikası olanlarla birlikte Etik Kurulu'na başvurabilir ve onaylanan projede sertifikalı araştırmacıların yardım ve denetimi ile deneyleri yürütebilirler.
- e) Etik Kurulu, hangi dersler, eğitim ya da etkinliklerin sertifika almak için gerekli koşulları sağladığına karar verip ilan eder.

Madde 12. İzin Zorunluluğu

- a) Boğaziçi Üniversitesi'nde, Madde 1'de belirtilen hayvan bakımı, deney ve uygulamaların gerçekleştirilmesi için BÜHADYEK onayı zorunludur.
- b) Boğaziçi Üniversitesi'nde deney hayvanları kullanılarak yapılan her türlü ulusal ve uluslararası yayımlanacak bilimsel etkinlikte 'BÜHADYEK onayı alınmıştır' veya 'BÜHADYEK ilkelerine uyulmuştur' ifadesi yer alır.

Madde 13. Geçerlilik Süresi

Etik Kurul onayları, başvurunun ışığında Kurul'ca verilen süre için geçerlidir. Bitirilemeyen projeler için yazılı başvuru ile ek süre istenebilir.

Madde 14. Gizlilik

Etik Kurulu'nun yazışmaları gizlidir. İlgili mevzuat çerçevesinde yetkili bulunan kurumlar dışında üçüncü şahıslara bilgi verilmez.

Madde 15. Yürürlük

Bu Yönerge Boğaziçi Üniversitesi Senatosu tarafından kabul edilip Çevre ve Orman Bakanlığı Merkezi Etik Kurulu'nca onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

Madde 16. Yönerge hükümleri Boğaziçi Üniversitesi Rektörü tarafından yürütülür.